Dissertatio Medica Inauguralis

De

CRUDITATE VENTRICULI

SIVE

FERMENTATIONE ALIMENTORUM LÆSA

Qvam

Consensu Amplissimæ Facultatis Medicæ

ſub Præſidio

Clarisſimi & Experientisſimi

D. D. CASPARI BARTHOLINI

Medicinæ & Anatomiæ Profeſſoris Celeberrimi atq; in Collegio Conſiſtoriali

Aſſeſſoris Nobilisſimi

pro

Summis in Medicina honoribus ritè conſeqvendis Publico Eruditorum Examini

Officioſe ſubmittit

PETRUS SCHWENDI EBELINGIUS.

Die Septembr. loco & horis ſolitis.

HAFNIÆ, Literis Joh. Phil. Bockenhoffer, Reg. Maj. & Univerſit. Typogr.

CENSURA.

Qvanti naturalia experimenta, atq; præcepta Medicorum fecerit præstantissimus Petrus Schwendi Ebelingius, satis constitit perlegenti dissertationem hanc; qua effecit, ut non amplius hortationi locum reliqverit, sed gratulari opus habeam, qvod domestico excitatus exemplo, se ex imperite medentium turba eximat; nullus dubitans, qvin tam egregia natura, bona sua langvere non sinat, sed ad decus, ad dignitatem, æternamq; laudem conferat. Hauniæ *die* 22. *Jul.* 1685.

E. BARTHOLIN.

NOBILISSIMÆ & AMPLISSIMÆ

FACULTATI MEDICÆ

REGIÆ ACADEMIÆ HAFNIENSIS

Opuſculum meum dedico

PETRUS SCHWENDI
EBELINGIUS.

PROOEMIUM.

Qvamvis plurima ſpatioſum mundi theatrum exhibeat miracula curioſos ſpectatores invitantia, nullum tamen iu ſcæna jucundius & notatu dignius occurrit homini ſpectaculum, qvàm ipſe homo, utpote, qvi intus habet, qvod in orbe miratur, & mundum continet, licet in illo peregrinetur, adeo ut non injuria dicatur aureum illud deſcendiſſe de coelo: γνῶθι σεαυτὸν memori locandum pectore; Qvicunq; enim rite artificioſiſſimam illam ſtructuram perluſtrabit non ſolùm imbecillitates humanas earumq; cauſas & curationes eruet, ſed etiam totius œconomiæ Macrocoſmicæ epitomen tanqvam Iliada in nuce intuebitur, Eqvidem cùm in reciproco rerum motu, & concordi viciſſitudine totius naturæ myſterium la-

tere

tere videatur, nusqvam fluxum ejus & energiam melius licet contemplari, qvàm in Microcosmo, cujus tam accurata particularum harmonia existit, ut unanimi omnes consensu saluti communi inserviant strictoq; foedere devinctæ mutua invicem conferant & recipiant beneficia. Sufficiat exemplo ventriculus (ut ex fimbria de texto judicemus,) hic ceu primus nutritionis fons & origo in elaborando chylo corpori universo prospicit, & veluti omnes hominis particulæ ex illo solatium hauriunt, ita emolumento ejus omnes strenué incumbunt salutisq; suæ conservatori tributaria persolvunt servitia; Qvia verò multi dantur homines, qvi adeo dominio gulæ se addixere, ut nihil huic Idolo denegare valeant, sed qvæcunq; appetiverit sine delectu ad satietatem & nauseam usq;

infarciant, admonitos eos volo, ut intempeſtivum illud remittant obſeqvium, ne totius corporis vigorem, dum maximè erigere ſe crediderint, prorſus deſtruant; Valde enim periculoſa humano generi eſt hujus nimia licentia, imo, niſi debito temperantiæ frœno cohibeatur, perniciosior eſt ipſo gladio. Cum igitur tantum ventriculo incumbat ſanitatis momentum e re Judicavi ſub præſentis diſputationis Schemate functionem ejus ulterius perſcruteri, praxinq; licet rudiore filo contextam publicæ utilitati & prono lectorum favori conſecrare, faxit modò divina clementia, ut omnia in ſempiternam numinis ſui gloriam vertantur, cedantq; feliciter.

1.

entriculus, qvasi parvus venter dictus, est pars organica in infimo ventre sita, qvæ pro nutritione hominis alimenta recipit, atq; in chylum transmutat; Qvo autem modo hæc fiat chylificatio, certant Medici, & adhuc sub judice lis est. Galenici pleriq; a calore & facultate ventriculi alteratrice concoctionem peragi affirmant, alii beneficio humoris atri & melancholici promoveri eam contendunt. Qvi verò Ulterius intra corticem prospicere, resq; in sua resolvere norunt principia, observarunt, veluti in operationibus chemicis subjecta, ita etiam fermentari alimenta inventriculo, qvó melius in intestinis utile ab inutili separetur, qvapropter, *ut inter illos placet Expertiss. D. Franc. Sylv. & Th. Willis* particulæ qvædam chyli salinæ in rugis ventriculi relinqvuntur, qvæ beneficio salivæ deglutitæ, ut & caloris a corde viciniſq; partibus epate, liene omento afflati in motum fermentativum evectæ particulas alimentorum elementares una secum in actum eliciunt, unde, dissolutis una cum fermento acido principiis sulphureis & salinis, albicante colore tingitur chylus, qvi deinde, motu ventriculi peristaltico in intestina per pylorum depulsus cum occurrentibus in duodeno & jejuno bile & succo pancreatico novam init effervescentiam, in qva, colliqvatis omnibus particulis, fit separatio chyli a fœcibus, atq; hæ ad intestina crassa præcipitantur ille per poros intestinorum in venas lacteas transcolatur.

2.

Verùm cùm ad tantam, & tam subitam alimentorum mutationem, præter calorem & salivam aliqvid ulterius summa activitate præditum reqviri videatur, *qvod etiam*

Clar:

Clar: Th. Willis in deſer. prim. viar. fatetur nimirum, liqvorem aliqvem ſprituoſum chyli reliqviis confuſum fermentum ventriculi conſtituere, non poſſum aliunde qvàm ex glandulis negotium illud derivare, qvæ non ſolùm in ore & faucibus, ſed etiam ventriculo ac inteſtinis variis alimentorum mutationibus inſerviunt, prout enim variæ conſiſtentiæ, & diverſarum partium ſumuntur cibi, ita varias eorum præparationes & ſolutiones reqviri, atq; aliqvos in gelatinam reſolvi, alios volatiliſari, qvorundam tincturam extratii aſſerit *Jo. Jac. Wepf. in chyl. hiſt.* unde non mirum, ſi varia ad chylificationem inſtituendam, determinentur menſtrua, cùm in diverſarum rerum ſolutionibus diverſis ſolventibus, utpote ſpirituoſis, aqveis acidis, & pingvibus uti cogamur Primò igitur a glandulis maxillaribus per ductus ſalivales masſæ cibi in ore occurrens ſaliva maſticationi & guſtui multùm inſervit tincturam qvandam extrahendo, qvæ lingvæ & palato inſinuata ſaporem rerum exhibet naturalem vel vitioſum prout ipſa naturalis vel vitioſa exiſtit. Secundò a tonſillis faucium humor paulo viſcidior illi pro deglutitione facilitandâ & fermentatione etiam adjuvandâ communicatur, *ut cenſet Th. Warth. de gland.* Tertiò beneficio glandularum ventriculi & inteſtinorum elicitur a nervis ſpiritus nitroäereus, velut abarteriis ſerum ſulphureo-ſalinum, eqvibus conflatum menſtruum penetrantiſſimum in ventriculo fermentationem atq; inteſtinis chyli ſeparationem abſolvit, unde homines plerumq; poſt captum cibum vel levi horrore affici, vel in ſomnum proclives minusq; negotiis apti cernuntur, nimirum ob ſpiritus, neglectis exterioribus intro confugientes, *ut videre eſt apud celeberr. Conr. Peier. de gland. inteſt.* Hoc autem menſtruum in hominibus diverſum eſſe facile colligitur & ſummâ

con-

constitutionum differentiâ , dum qvidam homines melius dura, qvidam mollia digerunt, alii hoc genus ciborum respuunt alii idem appetunt, qvidam omne passim appetunt & conficiunt.

3.

Qvando læditur almentorum fermentatio , funestæ in corpore tragœdiæ & gravissimæ producuntur afflictiones, adeo ut liqvidò possim statuere *cum Conr. Pejer. in proœm. diss. de gland. morborum, si non omnium, saltem plurimorum e ventriculo tanqvam omnium Lernâ malorum ortum derivari*, nam, cùm ex alimentis chylus, ex chylo sangvis, atq; ex hoc totius corporis nutritio proveniat, necesse est, ut unius vitium seqvatur alterius, adeoq; in universum corpus derivetur. Qvatuor verò modis peccare chylificationem affirmant Practici , primò in cruditate absolutâ, *qvando cruda & nihil mutata excernuntur assumpta* unde horrenda scaturiunt symptomata spirituum dissipatio balsami nostri defluvium, sqvalor, tabes & consumptio corporis, imo, nisi cito occurratur gravissimum symptoma ipsa mors, secundo in concoctione debili, *ubi leviter mutata exeunt* unde varii morbi chronici, & obstructiones deduci qveunt, tertiò in cruditate fumosâ, *cùm in materiam fœtentem & putridam convertuntur*, unde varias febres corporisq; defœdationes originem trahere deprehendimus, qvartò deniq; in cruditate acidâ *qvando in materiam acidiorem transeunt* unde variæ effervescentiæ, tormina alvi, dolores lancinantes, cholici, pleuritici atq; hypochondriaci generari videntur.

4.

Consideratis cruditatis speciebus, deducimur ad causas,

de

de qvibus inter Practicos novitios parum convenit, qvia verò nihil freqventius apud antiqviores occurrit, qvàm intemperies & materiæ peccantes, terminis eorum sine veritatis injuriâ & recentiorum præjudicio uti experiar. Frigida ergo intemperies hostis ventriculi, & præcipua apepsiæ causa statuitur, cùm enim res quæcunq; fermentandæ calore aliqvo moderato egeant cujus beneficio in motum produci possint principia non magis in ventriculo sine calore, qvàm in laboratorio sine igne perfici videtur, ideoq; quando debitus calor ventriculo deficit, neq; oleosum alimentorum vinculum solvitur (ignis enim est oleum rarefacere) neq; fermentum ullum geratur, unde principiis ab actu prohibitis massa cruda ad intestina & hinc ad sedem devolvitur, quod vulgò in senibus, qvi ob caloris inopiam male concoqvunt, observamus.

5.

Frigidæ ut plurimùm jungitur humida intemperies, quæ magnam cruditati ansam præbere non immeritò dicitur, nam velut erebus non fermentatis, nihil nisi phlegma elicitur, ita ex alimentis crudis nullus chylus sed tantùm aqueus humor aliàs vehiculum chyli in vasa lactea exprimitur, unde saliva & menstruum aqvosiora & particulis activis destituta generationem fermenti motumq; principiorum impediunt nimis illa separando, adeout se invicem infringere nequeant, præterea aquosi isti humores adeo ventriculum relaxant ut se corrugare cibosq; debite amplecti neqveat.

6.

Calida intemperies nidorosæ cruditatis causa perhibetur, quia dum nimius fervor in ventriculum irrumpit æquabilem

bilem principiorum motum impedit, ſulphureisq; chyli particulis in cenſis, & forſan iis, qvæ in inteſtinis ſecerni deberent exaltatis, ſalinas adurit & fœtore inqvinat. Huic plerumq; jungitur ſicca intemperies æqve fermentationi noxia, humiditate enim ab incendio conſumptâ, & ſero deficiente, ſalinæ particulæ non exaltantur (humidi enim eſt ſalem diluere atq; in actum evehere) quin etiam ſpiritus per nervos ad ventriculum advecti, atq; ob vehiculi ſeroſi in glandulis defectum alimentorum maſſæ immediatè copioſiusque affuſi cum particulis ſulphureis impenſius efflagrant chylumque fœtidum producunt veluti ex ſulphureis fortiore igne propellitur oleum nigricans nidoreq; infectum, relicto capite mortuo ſicco & adusto.

7.

Materiæ ſive humores peccantes ſunt viſcidi, acidi, vel pingves, qui pro varia ſua natura diverſimodè fermentationem lædunt; Quando igitur aut ſaliva viſcidior cum alimentis miſcetur aut humores tales a glandulis fauicum in ventriculum deſcendunt, aut etiam chyli reliquiæ tenaciores exiſtunt, partes alimentorum activæ a vinculis non liberantur, quin etiam glandulæ viſciditate illa obſtructæ menſtruum ſuum non depromunt, unde minus procedere fermantationem facile liquet.

8.

Acidi humores cruditatem acidem producunt, aciditas autem iſta a particulis ſalinis acrioribus, & per ſpiritus animales minus temperatis ortum ducere videtur, quando enim tales vel in ſaliva, & reliquis humoribus veb alimentis, vel chyli reliquis prædominantur, atque

 ſub-

ſubactis ſpiritibus, in fluorem evehuntur, chylum acidum & vitioſum producunt.

9.

Pingves & ſulphereos humores chylificationem corrumper minus dubitabit, qui in operationibus perſpexit, pingvia non modo difficile fermentari, ſed etiam aliorum fermentationem impedire, ſi enim liqvori cuiqvam fermentando oleum infundas ceſſet a motu in media ſua fermentatione, qva propter talis oleoſa materia in ventriculo coacervata tempore rancorem & putredinem acquirit, masſamq; ciborum una ſecum nidore inficit. Interdum etiam contingit bilem acrem ab in teſtino duodeno ad ventriculum regurgitari, atq; vitioſa ibi affervеſcentiâ cum fermento excitatâ alimenta corrumpere *ut placet. Celeberr. Sylv. prax. l.* 1.

10.

Poſt memoratas cauſas perluſtandæ veniunt res non naturales, e quibus aer primum ſe offert, quantum hic in corpore noſtro exerceat dominium, hujus loci non eſt enarrare, fermentationi vero obeſſe videtur quatenus vel immoderatè frigidus ſpiritus figit, vel impenſe calidus nimis illos concitat unde hunc cruditatem nidoroſam, illum vero acidam fovere concludimus, *qva propter plus cibi hyeme, quàm æſtate, in frigidis, quam calidis regionibus conſumere valent homines, ideoq; illos humorum aciditate variisq; inde exortis morbis chronicis, hos autem febribus ardentibus, morbisq; calidis infeſtari obſervamus.* Præterea craſſior äer viſciditatem humoribus inducit, atq; ita fermentationi multùm obſtat; poteſt etiam varias admixtas habere particulas, quæ ut in aliis corporis partibus, ita etiam in ventriculo excitent tumultus.

11. Ad

11.

Ad cibum quod attinet, magnum ſanè pravus ejus uſus cruditati adjicit cumulum; Quatuor enim modis fermentationi nocere deprehenditur nimirum quantitate, qualitate, ſumendi tempore & modo. Nimia qvantitas damnatur, qvia a fermento ventriculi confici nequit, ſed in materiam viſcidam, & obſtructivam tranſiens mirum in modum concoctionem debilitat, præterea obſervatum eſt in voracibus nimis dilatari & rarioris texturæ evadere ventriculum, *unde flatibus & cruditati obnoxius judicatur a Celeberr. D. Th. Barth. in anat. de ventr.* Parcior cibus ideo vitio datur, quod a copioſiore ventriculi fermento imbutus nimis aceſcat unde chylus acidior, atq; inde fermentum acidius generatum auxiliares manus acidæ cruditati porrigit. Qvalitate nocet cibus, quando durus, viſcidus, pingvis, item crudus aut putridus exiſtit, vel etiam proprietate quadam hujus vel illius conſtitutioni adverſus. Tempore peccat dum ſumitur fame non monente, item, ventriculo adhuc repleto, tunc enim ſui & alterius fermentationem impedit, vel ſemicoctus cum priore jam confecto in inteſtina deſcendit. In modo delinquimus, ſi nimis feſtinanter absq; maſticatione cibum devoramus, vel ſi inconvenientes ſimul ſpecies comedimus, quæ efferveſcentiam inter ſe poſſunt excitare; item ſi in prima menſa ſumimus quæ in ultimâ ſumi deberent.

12.

Potus iisdem modis ac cibus fermentationem lædit, nimius enim fermentum vel obtundit particulas activas nimis ſepando vel a ventriculo eluit fluxus ventris exci-

tando, *unde potatores parum edere, idq; male digerere frequenter vero flatibus & ructibus infestari videmus.* parcior potus noxius judicatur, qvia deficiente humido alimenta rite non ſolvuntur ſed pro ſpirituum copia vel paucitate in aduſtam vel viſcidam tranſeunt materiam, qualitate peccat potus quando turbidus aut craſſus bibitur, velut pingvior cereviſia, item, quando non ſatis eſt coctus aut defæcatus, tales enim liqvores non fluxilem ſed viſcidum chylum, adeoq; obſtructionem & cruditatem pariunt, præterea largiore uſu liquorum volatilum nimis volatiliſatur fermentum, atq; avolantibus patticulis ſalinis dulcificatur & enervatur, *ut in iis, qui ſpiritui vini ſe dedere, luculenter apparet*, gelidus verò & glacialis potus, qui æſtate in calidis regionibus magni æſtimatur, quantas non ſolùm fermentationi ſed etiam vitæ nexerit inſidias, multi cum damno ſuo experti ſunt. Tempore inopportuno & modo inconvenienti bibimus, quando vel noctu, vel immediate ſuper pingvem aut flatulentum cibum potamus vel etiam ſudantes præſertim, ſi avidius nos implemus tunc enim, diſſipatis ſpiritibus, cruditatem foribus aſtare comperiemus.

13.

Motus & quies habent etiam, quo fermentationem turbent prior enim, dum vehementior, aut diuturnior, vel intempeſtivus poſt cibum contingit, evocatis ad exteriora membra ſpiribus, cruditatem parit, poſteriorem etiam, qvando nimis illi indulgemus, noxiam obſervamus in ſedentariam vitam agentibus, in quibus ſpirituum torpor, humorumq; viſciditas obſtructionem & cruditatem producere ſolent. Somnus & vigiliæ idem fere præſtant, quando

do immoderatè contingunt, ab illo enim, suppressis evacuationibus, atq; torpescentibus spiritibus multi excrementitii & viscidi humores in corpore cumulantur, ab his vero ob consumptos spiritus debilitas non solum ventriculo, sed etiam universo corpori incutitur.

14.

Porrò excreta & retenta suum etiam cruditati conferunt symbolum, quando justos transeunt limites; in qualicunq; enim fluxu immodico dissipantur spiritus fermentumq; ventriculi vel eluitur vel enervatur. In retentione vero & stagnatione humorum pro eorum natura viscíditas aut acrimonia vel putredo contrahitur, unde major obstructio vel effervescentiæ variæ cruditatem omnino vitiosam producunt.

15.

Offerunt se deniq; animi pathemata, quorum tyrannidem, licet cor nostrum & caput præcipuè experiantur, non tamen prorsus immunis evadit ventriculus, quin sæpe functionis suæ impedimenta sentiat; Hæc autem fieri suspicor vel ob spiritus in cordis contractione nimis concentratos & coarctatos, *ut in metu tristitia, amore desperato &c.* vel ad cerebrum vocatos & ibi stabulantes *in curis, gravioribus cogitationibus sollicitudine, &c.* vel ob concitatius quaqua versus motos in irâ vehementi, quam cùm palpitationes cordis, tremores artuum, interdum etiam vomitum biliosum & choleram proritare videamus, fermentationis hostem liqvidò statuimus.

16.

Potest etiam concoctio lædi ob peculiare aliquod ventriculi vitium in formâ figurâ, magnitudine numero & situ

quan-

quando densior rarior, lævior asperior, longior rotundior, major minor, vel quando duplex existit, quem bis in hominibus invenit Riolanus citante nobiliss. D. Th. Barth. in anat. ventr. item quando meatus fellei ventriculi fundo implantantur, tum etiam ob alia accidentia, *utpote ulcera, vulnera, tumores, calculos, vermes, quorum observationes & curationes ex iis petendæ, qui ex professo de morbis ventriculi scripserunt.*

17.

Ad signa cruditatis diagnostica ordine jam invitamur; Hæc autem pro variis ejus speciebus & causis varia deprehendimus. Coctionem abolitam arguunt excrementa alvi nihil mutata, diminutam leviter mutata, utramq; urina tenuis & pallida *ob particulas alimentorum sulphureas minus dissolutas*, sitis nulla, saliva multa *in frigida & humida intemperie, in visciditate vero materiæ* gravitas ventriculi, ructus & nausea. Cruditatis nidorosæ signa sunt halitus & ructus fœtidi, oris siccitas, sapor amarus, urina rubra a sulphure nimis evecto sitis magna, appetitus dejectio. In acida cruditate occurrunt halitus & ructus acidi, appetitus ut plurimum auctus, & post cibum dolor & rosio ventriculi, flatuum copia, alviq; interdum fluxus, interdum obstructio pro majore humorum acrimonia vel visciditate simul junctâ.

18.

Eventum morbi ex ejus magnitudine & symptomatum vehementiâ prædicimus. Apepsia igitur confirmata atq; ob facultatem ventriculi resolutam cum alvi fluore contingens mortis metum incutit, ob visciditatem autem humorum vel obstructionem aliquam minus periculosa

pro-

pronunciatur. Coctio debilis ob duriores cibos satis facile in initio curatur, minus vero si ob moram in ventriculo viscididatem contraxerint adhuc tamen majore cum difficultate, quando a refrigerato ventriculo, *præcipuè si simul inflammatum jecur æstuet*, proficiscitur. Cruditas nidorosa faciliorem curam admittit, dum a pingvi cibo vel materia tali in ventriculo nondum inflammata contingit, si verò deflagrans sangvini incendium & impuritates communicarit ex symptomatum magnitudine periculosa æstimanda. Cruditatem acidam ex aciditatis magnitudine judicamus difficiliorem autem curationem omnis aciditas humorum admittit, quia catharctico medicamento tales humores non cedunt, nisi bene prius temperati, illa tamen aciditas, quæ nimium acidorum usum originem agnoscit, citius curatur, quàm a depauperato sangvine, & spirituum inopiâ proveniens, hæc enim longiorem moram & plerumq; morbum chronicum minatur.

19.

Expositis causis & signis cruditatis, sine mora curationi ejus insistemus, remediaq;, quæ defatigatum in opere sanitatis nostræ fulcrum rursus erigere valeant ex triplici Pharmacopœæ regno seligemus. Hoc autem præstare comperimus, quæcunq; vi aromatica calorem & spiritus excitant, *ut rad. galang. acor. cyper. Zedoar. Zingib. fol. menth. calaminth. meliss. fl. carioph. arom. fruct. muschat. pip. cardamom. sem. anis. fœnic. carui coriandr. cort. cinnam. citr. aurant. macer. lign. aloes. resin. ladan. tacamah. gumm. mastic.* quæq; vi penetrante incidunt & attenuant viscidos humores obstructionesq; tollunt. *ut rad. levist. gentian. pimpin. imperat. enul. herb. absinth. puleg. rut.*

 fruct.

fruct. junip. laur, ex *anim. castoreum.* item quæ fermento ventriculi aculeum suum restituunt *ut sal. mar. gemm. ammon. nitr. vitriol. tartar. urin.* ex quibus omnibus variè paratis innumeræ compositiones tam internè quàm externè usurpandæ pro cujusq; authoris ingenio & experientia emerserunt.

20.

In coctione ob spirituum torporem & caloris inopiam labefactatâ sequentis Clareti coch. duo aut tria mane meridie, & vesperi sumpta non leve afferent solatium: ℞. *herb. menth. cr. meliss. aa. mij. calaminth. puleg. aa. m℔. cinnam. galang. aa. ℥℔. calam. arom. anis. caryoph. cardamom. min. aa. ʒij. zingib. enul. nuc. moschat. aa. ʒj. mac. lign. aloes rad. pimpin. zedoar. aa. ʒ℔. conscissa & contusa infund. vini Rhenan. vel. malvat. ℔vij. maneantq; in infusione vel aliqvoties per man. Hipp. clarif. vel si placet ex MB. destill. adjecta* ℔j. *aqv. menth. aut meliss.* Ad hunc modum ex aromaticis vel attenuantibus majore quantitate pro necessitate sumptis, poterit quisq; Clareta & aquas stomachales cum vino vel spiritu vini infusione vel destillatione parare, atq; ita ex una cera plures formare imagines; Quod si practicata malit utatur *aqv. anhalt Schröd. vino medicato. Sylv. prax. lib. 1. c. 7. tinctura vitæ. Claret stomach.* vel *Claret junip. Mynsicht. armament. med. chym. de Claret. item* Elix. *min. Quercet. balsam. ventric. Jo. Hartmann. prax. chym. p.* 181. si forma solidior placuerit exstat *Electuar. diatrion piper. Galeni aromat. ros Gabriel. aromat. caryoph. Mesu*: Laudantur, *Extract. stomach. maj. & min. Qvercetan. balsam. aloet. pulv. pept. Hartmann. pulv. stomach. Brichmann. Elect. stom. Mynsicht.*

ficht. Ex his enim vel cum vino, aqua aliqua ſtomac. vel herb. ſtill. poterit morbo & placito ſuo convenientia eligere. Externè adhibentur fotus & ſacculi ex memoratis herbis vino vel liqv. idon. incoct. & cal. applic. vel ex ſpeciebus aromat. mollibus pellis cygni plumis exceptis & applic. item ungventa & emplaſtra ex eorum oleis ſtill. cum ladan. maſtic. tacamah. ſtorac. compoſita, quæ blando calore balſamum noſtrum & ſulphur vitale inſtaurant *ut ſaccul. ſtom. Schröd. ſcutum ſtomach. Hartmann. balſam. aromat. & abſinth. Mynſicht. Emplaſt. de tacamah. Schröd.*

21.

Putredinem arcent viſciditatem emendant, fermentumq; reficiunt, quæcunq; particulas ejus ſalinas a pingvi & ſulphurea materia nimis exaltatâ depreſſas, vel a lentâ iuviſcatas excitant, & in actum evocant, qvalia ſunt ſalia fixa chryſtalliſata, vel cum liquore ſpirituoſo volatiliſata item ex iis eliciti ſpiritus acidi & cum ſpiritu vini edulcorati. Conducunt itaq; in hoc caſu *ſal. abſinth. menth. cr. tartar. ſuccin. urin. nitr. ammoniac. ſpir. vitriol. ſal. dulc.* Inter compoſita numerantur *tartar. vitriol. nitrat. ammoniac. purif. Hartmann. ſal. cachect. arcanum duplicat. ſal philoſoph. ſpir. ſal. cum ſale abſinth. coagulatus ſpir. vitriol. cum ſale acetos. vel abſinth. coagul. Elixir. vitriol. Electuar. de nitr. nectar vitrioli ſpecies diavitriol. gemma vitæ Mynſichth. armam. med. chym.* Hæc vel per ſe cum vehic. approp. vel cum aliis pro rei neceſſitate admixta votum non eludent. Qvando ſummus ventriculi æſtus ob particulas ſulphureas a ſpiritibus incenſas & deflagrantes contingit exhibemus aquas, decocta vel

julapia refrigerantia cum cardiacis & acidis alterata quæ particulas elementares ſegregare, & a deflagratione prohibere poſſunt *utpote julap. ros. viol. cum ſyr. granat. de acetos. cirt. vitriolat. roſat. Mynſicht. e ſucco acetos. cydon. ſpir. vitriol. ſal. ad gratam aciditatem* valet etiam in hoc caſu *aqv. acetos. ſtomach. Mynſicht. item conſerv. confect. refrig. & confort.*

22.

Qvod ſi humores tantâ copiâ ſint coacervati, ut evacuationem poſtulent propinamus vomendo idoneis *aqv. vomit. Plater. Saturnin. Æſculapii. cort. jugland raphan. cum tantillo aqv. bened. Ruland. item infus vin. vel liqv. conven. ex gr. aliqvot croc. metall. abſinthiac. tartar. emet. oxyſacch. emet. Mynſicht.* ſuperbibendo juſculum vel cerevisiam calidam qvando operari incipiunt, & poſt vomitum roborando ventriculum ſupramemoratis. Qui vero catharctico ſaburram eliminare malunt, poſſunt ex ingenti illa farragine phlegmagog. cholagog. panchymag. catholic. quæ paſſim apud Practicos extat, morbo adaptata deligere; Si tamen eorum nonnulla in medium erunt proferenda, incidunt & exturbant viſcidam materiam *pill. de ammoniac. Qvercet. a Sylv. prax. lib. 1. cap. 7. deſcr. pulv. phlegmag. ejusd.* ejiciunt biliosam *Electuar. antimon. Croll. pulv. cholag. Qvercet. Extract. bened. Schröd. pill. familiar. Mynſicht.* omnes vitioſos humores fundunt *Extract. panchymag. Croll. prim. extract. cathol. Sennert. pill. ſtom. Alkindi. pulv. panchym. Qvercet.* Quod ſi placuerit, poſſunt etiam gr. 2. aut 3. mercur. dulc. cum extracto aliquo vel electuar. ſumi laudanturq; præreliquis a *Clariſſ. Conr. Pejer. diſſertat med. de gland. inteſt.*

Ob-

Obſervandum autem in bilis ſolæ evacuatione, ne fortioribus medicamentis illam irritando diarrhæam vel choleram provocemus, proinde, dum bilem acrem ſolam adeſſe conſtat, lenientibus potius, quàm purgantibus erit agendum, *utpote ſyrup. julap. electuar. ex caſſ. mann. tamarind. Rhabarb. &c. confectis.* In omnibus advertendum, ut fœces induratæ & diutius retentæ enemate emoliente vel glande proritante quamprimum ſubducantur, immodicæ verò fluxiones anodynis intro ſumptis vel externe adhibitis ſiſtendæ *utpote philon rom. laud. op. extr. croc. diaſcord. Fracaſt.*

23.

Quando menſtruum vel fermentum ventriculi in aciditatem nimiam degeneratum comperimus, exhibenda ſunt aciditatem illam corroſivam obtundentia & abſorbentia qualia ſunt *corall. margarit. oc. cancr. maxill. luc. piſc. ſpod. ex ebor. C. C. mater perl. teſt. ovor. terr. ſigill. bol. armen. antim. diaph. limat. chalyb. atq; ex his plurima compoſita tinctur. eſſent. magiſt. ſyrup electuar. inter quæ antim. diaph. martiat. Ludov. in pharmac. p. 330. electuar. chalyb. Augenii Elect. corrob. Croll.* His itaq; attemperati, & ſpiculis ſuis exuti humores acidi poſſunt ſi copia ſimul peccent, per *electuar. hydrag. Sylvii* vel aliud quod vis innoxie evacuari, quo facto, adminiſtranda ſunt quæ particulas ſpirituoſas & ſulphureas in ventriculo a ſalinis depreſſas reſtituant & exaltent *ut ſpiritus volat. C. C. ammon. fulig. ſpir. aromat. polychr. Sylv.* item aquæ ſtomachales, herbarum ſtomach. ol. ſtill. vel extr. *ut ſuperius mentionatum eſt.* Præterea in omni cruditate laudatur Elixir. prop. item proprietate valere ventriculum ſtruthiocamæli pulveriſatum nonnulli perhibent.

 24. Re-

24.

Restat adhuc diæta, quam si in morborum curatione negligamus, idem nobis accidit, quod semina mari credentibus. In coctione igitur debili eligendus aer calidus & siccus, cibus facilis digestionis, & aromatis bene conditus, vitandus crassus durus vento & aqva plenus *ut olera & fructus crudi* item major quantitas, quàm ventriculus conficere valeat, ideoq; in extremo ejus langvore exhibenda juscula gelatinæ, essent. carnis & panis *ex descr. Hartmann. pract. chym. p.* 184. abstinendum a potu multo, gelido aquoso, utendum vero spirituoso & infusione veget. approp. aromatisato, in somno manibus ventriculum tegere vel catellos aut puerulos admovere non negligendum, quia mirum in modum calor naturalis inde reficitur. Exercitia moderata ineunda, venus omnino fugienda, ut & perturbationes animi præcipuè statim ante & post cibum, ideoq;, sepositis curis gravioribus & seriis negotiis, sale cibus, & salibus discursus erunt condiendi. In cruditate nidorosa aer magis ad frigidum & humidum inclinet, vitentur aromata, alimenta pingvia, potus sit tenuis & aqvosus exercitia nimia ut & venus non admittantur. Cruditas acida durioris compagis & majoris quantitatis cibum tolerat, acidorum verò usu exasperatur, potus spirituosus convenit, venus & exercitia nimia item animi perturbationes *utpote metus tristitia* nocent, non solùm hoc in casu sed ubicunq; sævitiam suam exerceant, excutiat proinde unusquisq; firmo rationis telo hos vitæ humanæ carnifices, præstet, quantum liceat, animum curis vacuum lingvam convitiis liberam, hilarisq; & facundus sibi & aliis placeat.

MA-

MANTISSÆ.

1. *In dissertatione magis veritas, quàm victoria quærenda.*

2. *Quædam, quæ a calore coagulantur, ab eodem etiam solvuntur.*

3. *Pituita aliquam corpori præstat utilitatem.*

4. *Citò tutò & jucundè simul non semper possumus curare.*

5. *Non alia cœli gaudia sunt, quàm amare & amari, non alia terræ.*

6. *Maxima humani generis supplicia animi perturbationes præter gaudium.*

7. *Interdum curatio magis formidabilis existit, quàm mors.*

8. *Vitia sæpe venduntur pro virtutibus.*

